

Posudek oponenta diplomové práce: Bc. Blanka Ondráčková: Hodnocení žáků ve škole očima rodičů

Předložená diplomová práce se věnuje tématu školního hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (v textu jsou žáci označováni jako „děti, které nejsou považovány za průměrné“, s. 36). Jde o téma, které často trápí učitele žáků – v praxi se ukazuje, že častou otázkou vyučujících směrem k pracovníkům školského poradenského zařízení je „jak ho tedy mám hodnotit?“. Diplomantka tedy zpracovává velmi aktuální téma, na které ovšem nahlíží očima rodičů těchto žáků.

Cílem předložené diplomové práce je zmapovat, jaký význam dávají rodiče školnímu hodnocení (slovy autorky „zjistit subjektivní pohled rodičů na objektivní realitu školy“, viz s. 36 – takový cíl je pro mne jako pro čtenářku obtížně uchopitelný – co je myšleno objektivní realitou školy?). Následně klade autorka otázky: co považují rodiče za hodnocení ve škole; jakou důležitost hodnocení přikládají; jaký smysl má hodnocení a jaké důsledky z hodnocení rodiče vyvozují ve vztahu ke svým dětem (s. 36). Pro realizaci výzkumu volí kvalitativní přístup – oslovuje osm rodičů (resp. matek) žáků 1. stupně ZŠ a realizuje s nimi polostrukturovaný rozhovor. Získaná data následně kóduje a třídí ve dvou úrovních – nejprve s důrazem na individuální linku jednotlivých rodin, posléze s větším odstupem v úrovni širšího pohledu na obecná témata (např. forma hodnocení podle rodičů, hodnocení a chování aj.).

Výstupem práce jsou tedy jak jednotlivé kazuistiky, které samy o sobě přinášejí přehled rozličných rodičovských pohledů na hodnocení, tak širší pohled na témata, která vykrystalizovala právě z rozhovorů s matkami. Předkládá definici hodnocení i to, jak se k němu rodiče vztahují; přibližuje prožívanou ambivalenci - že hodnocení formou známkování mnohdy nemůže přesně vystihnout znalosti a dovednosti žáků včetně vynaloženého úsilí o podání výkonu. Zajímavě tím poukazuje na dilema, které mnohdy řeší také sami učitelé – jak správně a odpovídajícím způsobem ohodnotit výkon žáka tak, aby hodnocení bylo objektivní vzhledem k definovaným normám a zároveň aby bylo zpětnou vazbou pro žáka a motivací k další práci. Dále autorka popisuje opatrnost rodičů při formulování jejich pohledu na školní hodnocení. Přibližuje jejich akceptaci hodnocení výkonů dětí a odtažitý postoj k pochvalám a poznámkám, které jsou matkami často chápány jako zasahování školy do oblastí, které jsou spíše záležitostmi rodiny. Předložené výstupy jsou pro mne osobně překvapením a zajímavou inspirací pro rozhovory o hodnocení s učiteli.

Silné stránky

Oceňuji autorčinu snahu propojovat studovanou teorii s empirickými daty, což prokazuje již v teoretickém úvodu. Zde komentuje citované teoretické vstupy právě vnímanou souvislostí s empirickými daty. Oceňuji také otevřenost, s jakou autorka čtenáři předkládá k nahlédnutí výzkumná data (viz příloha – ukázka rozhovoru s Veronikou). Následné použití citací dobře ilustruje sdělení autorky práce.

Příležitost k růstu, doporučení

Ačkoliv autorka jistě textu věnovala velkou pozornost a péči, některé pravopisné a stylistické chyby zůstaly neopraveny. Zároveň autorka v některých momentech neobratně používá odborný jazyk (např. „*ke sběru dat jsem zvolila kvalitativní přístup*“, s. 39, aj.).

Autorka se snaží čtenáři vyložit data a jejich analýzu krok za krokem. Formou hustého popisu čtenáři předkládá profily jednotlivých matek a jejich dětí. V textu se však čtenáři poměrně obtížně orientuje (byť motto každé matky, uvedené v nadpisu podkapitoly, slouží jako užitečné vodítko). Jako vhodné by se zdálo každý z medailonků zakončit stručným shrnutím, ve kterém by autorka zdůraznila klíčové momenty vyprávění jednotlivých maminek.

Následně nabízí pohled na obecnější témata související se školním hodnocením. Vychází přitom z kódů a kategorií. V textu postrádám jejich výčet (přehled) a stručnou charakteristiku. To by pomohlo jak lepší orientaci v textu, tak (především) hlubšímu porozumění a orientaci v jednotlivých tématech.

Otázky k obhajobě

1. Jak proběhl výběr školy pro sběr dat? Z jakého důvodu autorka sbírala data pouze v jedné škole a jak ošetřila případné riziko zkreslení dat, plynoucí právě ze sběru dat v jedné škole?
2. Autorka na s. 36 popisuje, že rozhovory chtěla vést s rodiči dětí, které jsou žáky základní školy a zároveň nejsou „průměrnými“ dětmi. Co myslí označením „průměrné dítě“?
3. Co vedlo autorku k tomu, že vedla rozhovory pouze s matkami, nikoliv s otci žáků?
4. Jak se autorka vztahuje k zjištěným výstupům? Které z popisovaných závěrů pro ni byly překvapením (pokud byly)?
5. Autorka v textu popisuje odmítavý postoj matek k poznámkám. Ptala se rodičů, jak učitelé ony poznámky formulují? Může užívaná formulace poznámek (zpětné vazby o chování žáků) souviset s tím, jak je rodiče vnímají?
6. Jak autorka nahlíží na tento odmítavý postoj matek k poznámkám? A jak sama vnímá jejich význam v komunikaci školy s rodinou? Měla by pro učitele nějaká doporučení, jak s rodiči sdílet své postřehy k chování dítěte?

Návrh hodnocení

Autorka předložila vlastní výzkumnou zprávu, ve které se opírá o aktuální výzkumné poznatky a získaná data dává do souvislostí právě s tímto výzkumem. Volí odpovídající metodologický postup a text zpracovává na přiměřené odborné i jazykové úrovni. Práci proto doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 8. 5. 2016
Mgr. Barbora Neuwirthová, Ph.D.